

بررسی تفاوت های جنسیتی، در انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل دانشجویان رشته های آموزش علوم پایه دانشگاه فرهنگیان

زهرا کرمی^۱، سید مهدی رجائی^۲، محبوبه السادات کدخدایی^۳

پذیرش: ۹۸/۲۰

دریافت: ۹۸/۱۵

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت های جنسیتی در انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل در بین دانشجویان رشته های آموزش علوم پایه دانشگاه فرهنگیان بود. بدین منظور ۸۴ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی رشته های علوم پایه دانشگاه فرهنگیان تهران (۵۲ دختر و ۳۲ پسر) با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای نسبتی انتخاب شدند و به پرسشنامه های پژوهش پاسخ دادند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه معنای تحصیل هندرسون-کینگ و اسمیت و پرسشنامه انگیزش تحصیلی والرند و همکاران بود. داده ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس (آنوا) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که انگیزش تحصیلی در بین دانشجویان دختر و پسر دارای تفاوت معناداری است و دختران انگیزش تحصیلی بالاتری نسبت به دانشجویان پسر دارند. همچنین در بین مولفه های معنای تحصیل تنها در مولفه استقلال بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری مشاهده شد. از آنجا که انگیزه تحصیلی و معنای تحصیل برای دانشجویان آموزش علوم پایه دانشگاه فرهنگیان به عنوان معلمان آینده علوم پایه، اهمیت ویژه ای دارد، پیشنهاد می شود، تدابیری برای بهبود نگرش و شناخت دانشجویان رشته های آموزش علوم پایه، نسبت به تحصیل در دانشگاه فرهنگیان، اتخاذ شود و تحقیقات کیفی در این راستا صورت گیرد.

کلید واژه ها: تفاوت جنسیتی، معنای تحصیل، انگیزش تحصیلی، دانشجو معلمان، آموزش علوم پایه، دانشگاه فرهنگیان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه الزهراء (س)، ایران.

^۲ استادیار گروه زیست شناسی، دانشگاه فرهنگیان، نویسنده مسئول، rajaiy@khayam.ut.ac.ir

^۳ دانشجوی دکتری روان شناسی تربیتی دانشگاه الزهراء (س)، ایران.

مقدمه

در سال های اخیر تغییرات و تحولات جنسیتی در حوزه آموزش عالی و تحصیلات آکادمیک رخ داده است که به نوبه خود پژوهش های زیادی را در این زمینه به خود معطوف داشته است، بخشی از پژوهش ها به دنبال تحولات جنسیتی در بعد کمی و میزان حضور دختران و پسران در آموزش عالی و مقایسه آنهاست، علاوه بر این، تحولات و پژوهش های پیرامون آن محدود و منحصر به بعد کمی نمی شود و دیدگاه های جدیدتر متوجه ابعاد کیفی این تحول هستند.

تفاوت های جنسیتی در نتایج آموزشی حوزه های بسیار متفاوتی را شامل می شود. در برخی محیط های آموزشی پسران در شاخص های موفقیت آموزشی از دختران عقب تر هستند و یا هنوز در مهارت های خواندن صلاحیت کمتری نسبت به دختران دارند و در ریاضیات صلاحیت بیشتری دارند. اما این تفاوت های بین دو جنس معمولاً اندک و کوچک است اما در متغیرهای مربوط به انگیزه به نظر می رسد که تفاوت های زیادی در طول دوره تحصیلات دارند (کسلز و همکاران، ۲۰۱۴).

تعداد کثیری از دانش آموزان که به عنوان دانشجوی وارد محیط دانشگاهی می شوند به نحوی احساسات و نگرش های خاصی نسبت به تحصیل، محیط آموزشی و مؤسسه مربوطه دارند و در طی گذشت زمان این نوع دید، رفتار تحصیلی و جهت مندی های انگیزشی بعدی آنان را تحت تأثیر قرار می دهد و در موفقیت یا عدم موفقیت تحصیلی آنان ممکن است اثرگذار باشد. علاوه بر این که تحصیل در دانشگاه به عنوان فرصتی برای یادگیری است اغلب دانشجویان، دانشگاه را به عنوان فرصتی برای توانمند ساختن خود، برای نائل شدن به حرفه و رسیدن به یک درآمد در نظر می گیرند (عیسی زادگان، حسنی، احمدیان، ۱۳۸۸).

یکی از عواملی که در یادگیری و پیشرفت تحصیلی فراگیران به عنوان عاملی مهم نقش دارد، انگیزش تحصیلی فرد می باشد. انگیزش پدیده ای است ذاتی که تحت تأثیر چهار عامل، یعنی موقعیت (محیط و محرک های بیرونی)، مزاج (حالت و وضعیت درونی ارگانیزم)، هدف (هدف رفتار، منظور و گرایش) و ابزار (ابزار دستیابی به هدف) قرار دارد. تفاوت ها و برداشت های متعددی از انگیزش وجود دارد. در حوزه آموزش، انگیزش یک پدیده سه بعدی است که دربرگیرنده باورهای شخص درباره توانایی انجام فعالیت مورد نظر، دلایل یا اهداف فرد برای انجام آن فعالیت و واکنش عاطفی مرتبط با آن فعالیت می باشد. (سلیمی و همکاران، ۱۳۹۳)

صاحب نظران انگیزش را به دو گروه اصلی یعنی انگیزه درونی و بیرونی تقسیم کرده اند. انگیزه درونی اشاره دارد به میزانی که فرد در یک کار یا فعالیت به خاطر خود آن درگیر میشود زیرا که آن فعالیت ذاتاً لذت بخش و جالب است. از سویی دیگر انگیزه بیرونی اشاره دارد به موقعیتی که در آن فرد یک وظیفه یا فعالیت را در درجه اول به خاطر تکمیل دلایل خارجی برای مثال به دست آوردن پاداش و یا اجتناب از مجازات انجام میدهد. انگیزش درونی و بیرونی نقش اساسی در موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه دارد (دلیم و همکاران، ۲۰۱۴).

پژوهشگران معتقدند اولین برداشت از دانشگاه قوی ترین تأثیر را در همه ابعاد ذهنی دانشجوی می تواند داشته باشد. دانشجویان با یک برداشت و معنای مثبت اولیه در حالت برانگیختگی بهتری قرار می گیرند، و این امر به شکل گیری معنای خاص از تحصیل می انجامد (تروتر و رابرتس^۱، ۲۰۰۶، به نقل از عیسی زادگان و همکاران، ۱۳۸۸) معنی تحصیل، به آن نوع دلالت درونی که تحصیل برای دانشجویان دارد اشاره می کند (همان).

اهمیت معنای تحصیل از اینروست که منبعی برای انگیزش تحصیلی یادگیرنده محسوب می شود و می تواند تعیین کننده بسیاری از رفتارهای تحصیلی وی باشد. مؤلفه های چندگانه معنای تحصیل عبارتند از: حرفه (تحصیل به معنای آمادگی حرفه ای و رسیدن به اشتغال)، استقلال (تحصیل به معنای فرصتی برای رشد)، آینده (تحصیل به معنای کشف مسیر زندگی و آینده نگری)، یادگیری (تحصیل به معنای فرصتی برای یادگیری)، ارتباط (تحصیل به معنای فرصتی برای ایجاد دوستی ها)، دنیای پیرامون

(تحصیل یعنی ایجاد تغییر در دنیای پیرامون)، رشد خویشتن (تحصیل یعنی فرصتی برای رشد شخصی)، گام بعدی (تحصیل یعنی مرحله ای مانند مراحل تحصیلی قبل)، فشار (تحصیل یعنی منبعی برای فشار روانی)، رهایی (تحصیل یعنی گریز از موقعیت های استرس زای بزرگسالی) (هندرسون-کینگ و میتچل، ۲۰۱۱).

باگدر، مک کثون و تامپسون (۲۰۱۳) در پژوهش خود با عنوان تفاوت های جنسیتی در انگیزش تحصیلی و رفتار کلاسی نوجوانان به این نتیجه دست یافتند که دختران به طور کلی سطح بالایی از انگیزش تحصیلی دارند و جنبه های رفتاری انگیزش دختران بهتر از پسران رفتار آنها را پیش بینی می کند.

شرد (۲۰۰۹) در پژوهش خود با عنوان بررسی تفاوت بین تعهد سخت کوشانه، جنسیت و سن با عملکرد تحصیلی دانشگاهی طی یک مطالعه همبستگی از بین ۱۳۴ دانشجو در مقطع کارشناسی، که دو سال به طول انجامید نشان داد که دانشجویان دختر به طور معنی داری عملکرد بهتری از همتایان پسران در هر یک از ملاک های ارزشیابی تحصیلی دارند، میانگین پیشرفت تحصیلی نیز بر حسب تعهد و جنسیت تفاوت معنی داری داشته است.

کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) در پژوهشی با هدف تعیین معنای تحصیل دانشجویان کارشناسی و اینکه چگونه این معنای تحصیل بر سازه های روانی مثل انگیزش تحصیلی و ارزش ها مرتبط میشود انجام دادند و ده معنی از جمله: آمادسازی شغلی، استقلال، یافتن جهت برای آینده، یادگیری، توسعه خود، اتخاذ تصمیم برای گام بعدی، ایجاد ارتباطات اجتماعی، تغییر جهان، استرس و رهایی به دست آمد. نتایج بسیاری از روابط، مطابق پیش بینی به دست آمد. برای مثال: لذت انگیزشی به صورت مثبت تمام معانی را به جز استرس و رهایی و اتخاذ گام بعدی را پیش بینی کرد.

رستگار خالد (۱۳۸۹) در پژوهش خود با عنوان تفاوت های جنسیتی در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان به این نتیجه دست یافت که انگیزه تحصیلی برای دختران بیشتر درونی و معطوف به پاداش های ذاتی تحصیل و برای پسران بیشتر بیرونی و معطوف به پاداش های حاصل است.

لوگان و مدفورد (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان تفاوت های جنسیتی در میزان رابطه بین انگیزش، باورهای شایستگی و مهارت خواندن به این نتیجه دست یافتند که باورهای شایستگی در خواندن و انگیزش درونی پسران برای خواندن و نوشتن تکالیف به طور بارزی نسبت به دختران، بیشتر با سطح مهارت های خواندن آنها در ارتباط است. و انگیزش درونی پسران به موفقیت آنها در خواندن بستگی دارد.

دلیما و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان تفاوت های جنسیتی و نژادی دانشجویان سال اول دانشگاه در تشخیص هدف، خودکارآمدی و انگیزش بیرونی و درونی به این نتیجه دست یافتند که در طول ترم خودکارآمدی افزایش یافت و برای پسران بیشتر از دختران بود. دانشجویان دختر انگیزش بیرونی بیشتر و تسلط محور بودند در حالی که دانشجویان پسر بیشتر عملکرد محور بودند.

اسپینس و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان تفاوت های جنسیتی در موفقیت تحصیلی: نقش هوش، شخصیت و انگیزش دانشجویان به این نتیجه دست یافتند که تفاوت های جنسیتی در ویژگی های فردی دانش جویان بر تفاوت های جنسیتی در عملکرد تحصیلی تاثیر قابل توجهی دارد. دختران با محیط های آموزشی امروزی به دلیل هوش کلامی بالا، سازگاری، خودتنظیمی بالا و برخی از جنبه های انگیزشی بهتر انطباق پیدا می کنند.

معنای تحصیل و انگیزش تحصیلی از منظر دانشجویان در بین نمونه های خاص متفاوت خواهد بود، مانند جمعیت دانشجویی سال اول با سال آخری ها، دانشجویان بومی و غیر بومی، دانشجویان با مشکلات خاص، قومیت ها و نهایتا دانشجویان موفق با دانشجویانی که از نظر موفقیت تحصیلی پایین تری قرار دارند، در خصوص موفقیت یا عدم موفقیت در تحصیل دانشگاهی نیز عوامل زیادی مانند: سابقه تحصیلی، رتبه، تحصیل در مدارس دولتی و غیر دولتی، تفکر مثبت و امید مطرح شده است.

مراکز تربیت معلم با نام دانشگاه فرهنگیان، باهدف تربیت معلم، از سال ۹۰، اساسنامه آن تصویب و تاسیس شده و از مهرماه ۹۱ اولین گروه دانشجویان رشته های آموزش علوم پایه (آموزش ریاضی، آموزش زیست شناسی، آموزش شیمی و آموزش

فیزیک) وارد این دانشگاه شدند و از مهرماه ۹۵، برنامه های جدید درسی رشته های آموزش علوم پایه این دانشگاه به تصویب وزارت علوم رسیده و اجرا شد (رجائی، ۱۳۹۸). بررسی انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل، در بین دانشجویان رشته های آموزش علوم پایه این دانشگاه، اهمیت ویژه دارد، چرا که این دانشجویان، معلمان آینده رشته های علوم پایه در آموزش و پرورش ایران خواهند بود.

در این پژوهش معنای تحصیل و انگیزش تحصیلی را با توجه به تفاوت های جنسیتی بررسی خواهیم کرد. با توجه به اینکه تحقیقات اندکی در زمینه تفاوت های جنسیتی در باب این دو متغیر صورت گرفته است، هدف پژوهش حاضر مقایسه تفاوت های جنسیتی در انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل دانشجویان دانشگاه فرهنگیان می باشد.

سوالات پژوهش

آیا بین مؤلفه های معنای تحصیل دانشجویان دختر و پسر رشته های آموزش علوم پایه، تفاوت معناداری وجود دارد؟
آیا بین انگیزش تحصیلی دانشجویان دختر و پسر رشته های علوم پایه، تفاوت معناداری وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر، پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه فرهنگیان تهران است که در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ مشغول به تحصیل بودند. از بین این دانشجویان با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای نسبتی تعداد ۸۴ نفر گزینش شده و به پرسشنامه های پژوهشی پاسخ دادند. از نمونه گزینش شده، ۵۲ نفر (۶۲/۵ درصد) دانشجویان دختر و ۳۲ نفر (۳۷/۵ درصد) دانشجویان پسر بودند. به منظور گردآوری داده های این پژوهش از دو پرسشنامه به شرح زیر استفاده شد:

الف) پرسشنامه معنای تحصیل (MOE): این پرسشنامه به منظور سنجش معنای تحصیل توسط هندرسون-کینگ و اسمیت طراحی شده است و در سال های اخیر نیز به دلیل روایی و پایایی مناسبی که دارد همچنان استفاده می شود (مهریان، جناآبادی و پورقاز، ۱۳۹۸). این پرسشنامه، شامل ۸۶ گویه است و ۱۰ مؤلفه را می سنجد. هر مؤلفه معنای خاصی را نشان می دهد و کسب نمره بیشتر در هر مؤلفه نشان دهنده اهمیت بیشتر آن معنا برای فرد است. این مؤلفه ها عبارتند از: حرفه (۱۱ گویه)، استقلال (۵ گویه)، آینده (۳ گویه)، اجتماعی (۱۲ گویه)، دنیای پیرامون (۸ گویه)، فشار روانی (۱۲ گویه) و رهایی (۱۱ گویه). پاسخ به گویه در طیف لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد انجام می شود که نمرات ۱ تا ۵ به آنها تعلق می گیرد. پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ از ۰/۷۷ تا ۰/۹۱ گزارش شده است (عیسی زادگان و همکاران، ۱۳۸۸). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس های معنای تحصیل به ترتیب زیر بود: حرفه (۰/۸۱)، استقلال (۰/۷۸)، آینده (۰/۸۱)، یادگیری (۰/۷۶)، خود (۰/۹۱)، گام بعدی (۰/۷۱)، اجتماعی (۰/۸۱)، دنیای پیرامون (۰/۸۲)، فشار روانی (۰/۷۶)، رهایی (۰/۷۱).

ب) پرسشنامه انگیزش تحصیلی (AMS): این مقیاس در سال ۱۹۸۹ توسط والرند و همکاران در کانادا برای اندازه گیری انگیزش تحصیلی با ۲۸ گویه طراحی و رواسازی شد. این مقیاس میزان موافقت دانشجویان را با گویه های مربوط به سه خرده مقیاس انگیزش درونی (۱۲ ماده)، انگیزش بیرونی (۱۲ ماده) و بی انگیزگی (۴ ماده) با یک طیف لیکرت ۷ درجه ای می سنجد. تمامی گویه ها در پاسخ به یک سؤال تنظیم شده اند: چرا به دانشگاه می روید؟ برزگر بفرونی و همکاران، ۱۳۹۳). پژوهش های متعددی نشان دادند که این پرسشنامه از روایی بالایی برخوردار است (والرند و همکاران، ۱۹۹۲؛ واحدی و همکاران، ۱۳۹۱). برزگر بفرونی و همکاران (۱۳۹۳) نیز ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس های انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی انگیزگی را به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۸۷ و ۰/۷۵ گزارش کردند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس های انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی انگیزگی به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۷۹ و ۰/۸۲ به دست آمد.

یافته‌ها

وضعیت جمعیت شناختی نمونه‌ها، اطلاعات توصیفی مربوط به مؤلفه‌ها و مقایسه معنای تحصیل بین دانشجویان به تفکیک جنسیت در جدول‌های زیر ارائه شده است.

جدول ۱: وضعیت جمعیت شناختی نمونه

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۵۲	۶۲/۵
مرد	۳۲	۳۷/۵
جمع	۸۴	۱۰۰

جدول ۲: اطلاعات توصیفی مربوط به ابعاد انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل به تفکیک جنسیت

مؤلفه	مردان		زنان	
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
انگیزش درونی	۱۲/۴۴	۴۸/۱۲	۱۱/۵۷	۵۴/۱۲
انگیزش بیرونی	۱۲/۹۶	۵۲/۵۸	۱۱/۲۷	۵۸/۹۳
بی‌انگیزگی	۴/۰۶	۱۰/۲۳	۴/۵۴	۸/۵۰
حرفه	۷/۰۸	۳۲/۶۹	۹/۶۷	۳۲/۹۷
استقلال	۳/۸۴	۱۳/۶۹	۴/۸۹	۱۵/۲۶
آینده	۲/۹۹	۹/۰۳	۳/۴۰	۹/۱۱
یادگیری	۱۰/۹۲	۳۰/۵۳	۹/۴۶	۳۰/۳۰
خود	۹/۳۰	۳۲/۰۱	۱۰/۴۷	۳۳/۰۱
گام بعدی	۲/۹۸	۹/۳۹	۲/۸۱	۸/۸۲
اجتماعی	۸/۰۳	۳۴/۲۶	۹/۰۴	۳۴/۶۷
دنیای پیرامون	۶/۶۶	۲۳/۴۴	۶/۵۴	۲۳/۳۱
فشار روانی	۸/۹۹	۳۳/۹۵	۸/۸۰	۳۴/۸۰
رهایی	۷/۰۱	۲۹/۸۷	۷	۳۱/۲۸

جدول ۳: ماتریس همبستگی بین ابعاد انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل

مؤلفه‌ها	حرفه	استقلال	آینده	یادگیری
مؤلفه‌ها				
حرفه	۱			
استقلال	*۰/۷۷	۱		
آینده	۰/۷۴	۰/۷۷	۱	
یادگیری	۰/۷۷	۰/۷۰	۰/۶۰	۱
خود	۰/۷۶	۰/۷۳	۰/۶۶	۰/۷۵
گام بعدی	۰/۷۸	۰/۶۶	۰/۴۰	*۰/۳۰
اجتماعی	۰/۶۶	۰/۶۶	۰/۵۰	۰/۳۷
دنیای پیرامون	۰/۷۳	۰/۷۱	۰/۶۶	۰/۷۲
فشار روانی	-۰/۰۳	-۰/۰۲	-۰/۱۱	-۰/۰۴
رهایی	۰/۱۴	۰/۱۴	۰/۰۶	-۰/۰۷
انگیزش	۰/۱۹	۰/۲۴	۰/۳۰	۰/۲۶
انگیزش بی‌انگیزگی	-۰/۰۳	-۰/۰۵	-۰/۰۷	-۰/۰۷

خود	گام بعدی	اجتماعی	دنیای پیرامون	فتار روانی	رهایی	انگیزش درونی	انگیزش بیرونی	پس‌انگیزی
۵/۰/-	۱/۰/۱	۱/۰/-	۵/۰/-	۳/۰/۰	۰/۰/۳	۳۳/۰/-	۵/۰/-	۱
۰/۰/۱	۰/۰/۸	۳۱/۰/۰	۰/۰/۳	۰/۰/۲	۰/۰/۲	۰/۰/۸	۱	
۰/۰/۳	۰/۰/۷*	۰/۰/۳	۰/۰/۳	۰/۰/۳	۰/۰/۹*	۱		
۰/۰/۲	۰/۰/۹*	۰/۰/۶	۰/۰/۱۰	۰/۰/۵	۱			
۰/۰/۷	۰/۰/۹	۰/۰/۲	۰/۰/۹	۱				
۰/۰/۶	۰/۰/۶	۱۸/۰/۰	۱					
۰/۰/۵	۰/۰/۳	۱						
۰/۰/۳	۱							
۰/۰/۳								
۱								

*P<۰,۰۱

**P<۰,۰۵

همان گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، بالاترین ضریب همبستگی معنادار بین مؤلفه‌های یادگیری با خود (۰/۸۶)، خود با دنیای پیرامون (۰/۸۶) و یادگیری با دنیای پیرامون (۰/۸۲) است. در حالی که پایین‌ترین میزان همبستگی معنادار بین مؤلفه‌های یادگیری با گام بعدی (۰/۲۰)، خود با گام بعدی (۰/۲۰) و دنیای پیرامون با انگیزش بیرونی (۰/۲۰) است. برای تعیین معنادار بودن تفاوت بین دانشجویان دختر و پسر در ابعاد انگیزش تحصیلی و مؤلفه‌های ده گانه معنای تحصیل از آزمون تجزیه و تحلیل واریانس (آنووا) استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۴ و ۵ ارائه شده است.

جدول ۴: مقایسه ابعاد انگیزش تحصیلی در بین دانشجویان به تفکیک جنسیت

شاخص مؤلفه	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
انگیزش درونی	بین گروهی	۱۴۱۶	۱	۱۴۱۶	۹/۹۸۴	۰/۰۰۲
	درون گروهی	۲۳۵۴۲/۳۷۵	۱۶۶	۱۴۱/۸۲۲		
	کل	۲۴۹۵۸/۳۷۵	۱۶۷			
انگیزش بیرونی	بین گروهی	۱۱۲۵/۳۴۰	۱	۱۱۲۵/۳۴۰	۷/۸۹۸	۰/۰۰۶
	درون گروهی	۲۳۶۵۱/۸۰۳	۱۶۶	۱۴۲/۴۸۱		
	کل	۲۴۷۷۷/۱۴۳	۱۶۷			
بی انگیزگی	بین گروهی	۱۱۸/۳۰۰	۱	۱۱۸/۳۰۰	۶/۱۸۴	۰/۰۱۴
	درون گروهی	۳۱۷۵/۶۷۶	۱۶۶	۱۹/۱۳۱		
	کل	۳۲۹۳/۹۷۶	۱۶۷			

$P \leq 0.01$

همان گونه که در جدول شماره ۴ مشاهده می شود، در هر سه بعد انگیزش تحصیلی شامل انگیزش درونی (۰/۰۱) $F=9/984$ $P \leq 0.01$ ، انگیزش بیرونی (۰/۰۱) $F=7/898$ $P \leq 0.01$ و بی انگیزگی (۰/۰۱) $F=6/184$ $P \leq 0.01$ بین دانشجویان زن و مرد تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۵: مقایسه ابعاد معنای تحصیل در بین دانشجویان به تفکیک جنسیت

شاخص مؤلفه	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
حرفه	بین گروهی	۲/۹۳۵	۱	۲/۹۳۵	۰/۰۳۸	۰/۸۴۶
	درون گروهی	۱۲۸۴۴/۱۸۴	۱۶۶	۷۷/۳۷۵		
	کل	۱۲۸۴۷/۱۱۹	۱۶۷			
استقلال	بین گروهی	۹۶/۸۴۰	۱	۹۶/۸۴۰	۴/۷۲۳	۰/۰۳۱
	درون گروهی	۳۴۰۳/۸۰۳	۱۶۶	۲۰/۵۰۵		
	کل	۳۵۰۰/۶۴۳	۱۶۷			
آینده	بین گروهی	۰/۲۶۸	۱	۰/۲۶۸	۰/۰۲۵	۰/۸۷۴
	درون گروهی	۱۷۶۴/۵۶۵	۱۶۶	۱۰/۶۳۰		
	کل	۱۷۶۴/۸۳۳	۱۶۷			
یادگیری	بین گروهی	۲/۱۷۳	۱	۲/۱۷۳	۰/۰۲۲	۰/۸۸۳
	درون گروهی	۱۶۷۲۱/۸۹۸	۱۶۶	۱۰۰/۷۳۴		
	کل	۱۶۷۲۴/۰۷۱	۱۶۷			
خود	بین گروهی	۳۹/۶۲۵	۱	۳۹/۶۲۵	۰/۳۹۲	۰/۵۳۲
	درون گروهی	۱۶۷۷۸/۹۴۶	۱۶۶	۱۰۱/۰۷۸		
	کل	۱۶۸۱۸/۵۷۱	۱۶۷			
گام بعدی	بین گروهی	۱۲/۷۱۵	۱	۱۲/۷۱۵	۱/۵۲۹	۰/۲۱۸
	درون گروهی	۱۳۷۹/۹۹۴	۱۶۶	۸/۳۱۳		
	کل	۱۳۹۲/۷۰۸	۱۶۷			
اجتماعی	بین گروهی	۶/۵۰۲	۱	۶/۵۰۲	۰/۰۸۶	۰/۷۶۹
	درون گروهی	۱۲۵۱۵/۴۰۳	۱۶۶	۷۵/۳۹۴		
	کل	۱۲۵۲۱/۹۰۵	۱۶۷			
دنیا پیرامون	بین گروهی	۰/۶۶۷	۱	۰/۶۶۷	۰/۰۱۵	۰/۹۰۲
	درون گروهی	۷۲۰۸/۱۸۴	۱۶۶	۴۳/۴۲۳		
	کل	۷۲۰۸/۸۵۱	۱۶۷			
فشار روانی	بین گروهی	۲۸/۲۸۹	۱	۲۸/۲۸۹	۰/۳۵۹	۰/۵۵۰
	درون گروهی	۱۳۰۷۷/۶۵۷	۱۶۶	۷۸/۷۸۱		
	کل	۱۳۱۰۵/۹۴۶	۱۶۷			
رهایی	بین گروهی	۷۸/۵۸۱	۱	۷۸/۵۸۱	۱/۶۰۰	۰/۲۰۸
	درون گروهی	۸۱۵۴/۴۱۳	۱۶۶			
	کل	۸۲۳۲/۹۹۴	۱۶۷			

$P < 0.05$

همان گونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود، از بین مؤلفه‌های ده گانه معنای تحصیل تنها در مؤلفه استقلال (۰/۰۵) $P < ۴/۷۲۳$ ، بین دانشجویان زن و مرد تفاوت معنادار وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر مقایسه تفاوت‌های جنسیتی در انگیزش تحصیلی و معنای تحصیل دانشجویان رشته‌های آموزش علوم پایه دانشگاه فرهنگیان بود. یافته‌ها نشان داد که بین انگیزش تحصیلی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد و در معنای تحصیل فقط در مؤلفه استقلال بین دختران و پسران تفاوت معناداری مشاهده شد.

نتایج بدست آمده راجع به سوال نخست نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر رشته‌های علوم پایه دانشگاه فرهنگیان، در انگیزش بیرونی، انگیزش درونی و بی انگیزگی تفاوت معنی داری وجود دارد و نمره میانگین دانشجویان دختر در انگیزش درونی و بیرونی بیشتر از دانشجویان پسر است. همچنین در مؤلفه بی انگیزگی، نمره میانگین دانشجویان پسر بالاتر است.

این یافته با پژوهش، باکگر، مک کئون و تامپسون (۲۰۱۳) و دلیما، وینسلر و کیتسانتاز (۲۰۱۴) همخوانی دارد. در پژوهش‌های مذکور نیز انگیزش در دختران بالاتر گزارش شده بود. در تبیین این یافته می‌توان اذعان نمود که علاقه به تحصیل و ارزش گذاری برای تحصیلات آکادمیک در دختران نمود بیشتری دارد. علاوه بر این، شرایط اجتماعی و اقتصادی دختران و عدم مسئولیت‌های مختلف اقتصادی در خانواده باعث انگیزه بیشتر و به تبع آن موفقیت در تحصیل می‌شود. بی انگیزگی در پسران را می‌توان با وضعیت اقتصادی مرتبط دانست، چرا که درآمد و سطح معیشتی نامتناسب با شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه بر ارزش گذاری و انگیزه بالا در تحصیلات تاثیر می‌گذارد. البته برای پاسخ دقیقتر به این سوال، به پژوهش‌های بیشتر نیاز دارد.

نتایج بدست آمده از سوال دوم نشان داد که از بین مؤلفه‌های ده گانه معنای تحصیل تنها در مؤلفه استقلال بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد. یافته‌ها نشان داد که نمره میانگین مؤلفه استقلال (به معنای فرصتی برای رشد) در بین دانشجویان دختر به طور معناداری بالاتر از دانشجویان پسر است.

این پژوهش با یافته‌های پژوهش جوکار و دلاور پور (۱۳۸۶) و عیسی زادگان و همکاران (۱۳۸۸) در رابطه با تفاوت‌های جنسیتی بین دختران و پسران همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که تحولات ناشی از نقش جنسیتی دختران در جامعه حاکی از گسترش بعد کمی و کیفی این تحولات است. دختران از انگیزه و توانایی تحصیلی برخوردار هستند و مطابق یافته پژوهش کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) لذت انگیزشی می‌تواند معنای تحصیل را پیش بینی کند.

از آنجا که دانشجو معلمان رشته‌های آموزش علوم پایه، نقش اصلی را در آموزش علوم تجربی به نسل‌های بعد دارند، بررسی عوامل موثر بر انگیزش تحصیلی آنها، و راهکارهای افزایش انگیزش و علاقمندی شغلی آن‌ها، حائز اهمیت است. در خصوص تفاوت معنادار بین انگیزش تحصیلی در بین دانشجو معلمان پسر و دختر و تبیین عمیق چرایی آن، پیشنهاد می‌شود تحقیقات بیشتری خصوصاً با رویکرد کیفی انجام گیرد.

منابع

رجائی، سید مهدی (۱۳۹۸) بررسی نقاط قوت و ضعف برنامه درسی جدید رشته آموزش زیست شناسی دانشگاه فرهنگیان در مقایسه با برنامه قبلی. پژوهش در آموزش زیست شناسی، ۱(۱)، ۱۶-۴.

مهریان، عصمت. جناآبادی، حسین. پورغاز، عبدالوهاب (۱۳۹۸) رابطه معنای تحصیلی با استرس ادراک شده و خوش بینی تحصیلی در دانش آموزان شهر نیشابور. فصلنامه مطالعات روانشناسی تربیتی، ۳۳(۱)، ۱۵۶-۱۳۷.

عیسی زادگان، علی. حسینی، محمد. احمدیان، علی (۱۳۸۸) دانشجویان و معنای تحصیل، راهبرد فرهنگ، شماره هفتم.

عیسی زادگان، علی؛ میکائیلی منیع، فرزانه و مروئی میلان، فیروز (۱۳۹۳). رابطه بین امید، خوش بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دوره پیش دانشگاهی، فصلنامه روان شناسی مدرسه، ۲ (۳)، ۱۵۲-۱۳۷.

رستگار خالد، امیر (۱۳۸۹) تفاوت های جنسیتی در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان. فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال سیزدهم، شماره پنجاه.

Henderson-king, D. & Smith, N.M. (۲۰۰۶). Meanings of education for university students: academic motivation and personal values as predictors. *Social psychology of education*, ۹, ۱۹۵- ۲۲۱

Sheard, M. (۲۰۰۹) "Hardiness Commitment gender, and age differentiate university academic performance,, *British Journal of Education psychology*, VOL ۷۹

Spinath, B. Eckert, B. & Steinmayr, R. (۲۰۱۴) Gender differences in school success: what are the roles of students' intelligence, personality and motivation?, *Educational Research*, ۵۶:۲, ۲۳۰-۲۴۳.

Fischer, F. Schult, j. and Hell, B. (۲۰۱۳) "Sex Differences in Secondary School Success: Why Female Students Perform Better." *European Journal of Psychology of Education* ۲۸: ۵۲۹-۵۴۳.

Logan, R. & Medford, E. (۲۰۱۱) Gender differences in the strength of association between motivation, competency beliefs and reading skill, *Educational Research*, ۵۳:۱,

Gabrielle, Maria. D'Lima, Adam. Winsler. & Anastasia Kitsantas (۲۰۱۴) Ethnic and Gender Differences in First-Year College Students' Goal Orientation, Self-Efficacy, and Extrinsic and Intrinsic Motivation, *The Journal of Educational Research*, ۱۰۷:۵, ۳۴۱-۳۵۶.

Myfanwy Bugler, Sarah. P. McGeown & Helen St Clair-Thompson (۲۰۱۳) Gender differences in adolescents' academic motivation and classroom behaviour, *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*.